

Energietransitie in de gasbevingsregio

Stand van zaken

Het idee dat zich in het aardbevingsgebied kansen aandienen voor een “Groningse Energiewende” wordt breed gedeeld. De herstel- en versterkingsopgave is dermate omvangrijk en kostbaar, dat een relatief kleine extra inspanning tot grote stappen in het realiseren van een energie-neutrale gebouwde omgeving kunnen leiden. Het rapport van de Commissie Meijer adviseert om middelen ter beschikking te stellen voor waardevermeerdering van woningen, te besteden aan energiebesparingsmaatregelen. Verder adviseert Meijer in het kader van leefbaarheid middelen ter beschikking te stellen voor het opbouwen van lokale energiecoöperaties, het realiseren van decentrale opwekkingscapaciteit en smart grids. Er is breed draagvlak voor een hoog ambitieniveau; Een energie-neutrale gebouwde omgeving en decentraal energiesysteem kan als voorbeeld dienen in Europa, werkgelegenheid en nieuwe bedrijvigheid brengen, de sociale cohesie in de streek versterken en een gevoel van trots en eigenwaarde in de regio terugbrengen.

Vrijdag, 27 februari 2015, heeft de SER Noord-Nederland haar advies Koersvast 2.0 gepresenteerd. In dit advies stelt de raad voor van het bevingsgebied een “icoonproject” te maken in Europa op het gebied van energieneutraal bouwen en duurzaamheid. Verder stelt de raad dat dit mogelijkheden biedt om, naast de nu beschikbare middelen, een aanzienlijk beroep te doen op Europese subsidies. Het advies laat wederom zien dat er, parallel aan het advies van de Commissie Meijer, breed bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak is om de bedreiging van de gasbevingsgebieden om te zetten in een kans voor de regio.

Om een Groningse Energiewende te realiseren is regie en een uitgekende strategie nodig. Het bundelen van middelen en inspanningen. Samen met alle betrokkenen de schouders er onder. Het beeld dat zich op dit moment echter aandient is er één van gebrek aan visie, coördinatie, regie en organisatiekracht.

De stand van zaken:

De Dialoogtafel

- Stuurgroep Drieslag
De Dialoogtafel spreekt (in theorie) over een drieslag; integratie van schadeherstel, preventief versterken en waardevermeerdering door energiebesparende maatregelen. Dat gebeurt in de stuurgroep drieslag. Schadeherstel en preventief versterken zijn inmiddels georganiseerd bij het Centrum voor Veilig Wonen. Het CVW concentreert zich op effectief en tijdig schadeherstel. Er is nog geen goed beeld van de omvang en uitvoering van een

programma preventief versterken. Het CVW geeft aan (de eerstkomende jaren) nog geen belangstelling te hebben voor energiebesparing of de regeling waardevermeerdering. De drieslag, en de daarmee verbonden winst in energiezuinig bouwen, is nog ver weg.

- **Waardevermeerdering**

Er is 125 miljoen euro beschikbaar voor waardevermeerdering, te besteden aan het energiezuiniger maken van woningen. Vanwege de tijdsdruk is er in eerste aanleg een interim regeling waardevermeerdering tot stand gekomen met de volgende uitgangspunten:

- 4000,- per woning beschikbaar in de 9 gemeenten die verbonden zijn aan het bestuursakkoord; (nu 11 gemeenten en 135 mln beschikbaar)
- Subsidie aan te vragen bij geconstateerde aardbevingsschade vanaf 1000,-;
- Geen cofinanciering/ eigen bijdrage noodzakelijk en stapeling van regelingen mogelijk;
- Vanwege praktische redenen vast te stellen door Provinciale Staten en uitvoering door SNN;

Er is een Werkgroep Waardevermeerdering die de interim regeling moet omvormen tot een definitieve regeling. De Dialoogtafel heeft Ecofys/ E&E advies ingehuurd om hierin te adviseren. Dit heeft geleid tot de volgende aanbevelingen:

- Meeste resultaat is te bereiken door drieslag, waarbij de beschikbare 125 miljoen euro niet wordt verdeeld over 4000,- per particuliere woning. Aansluiting bij een programma preventief versterken ligt voor de hand omdat dit een wijkgerichte/ buurtgerichte aanpak mogelijk maakt en rekening kan worden gehouden met specifieke kenmerken van de particuliere woning. Bij een ambitieus tempo van 3000 te versterken woningen per jaar over de resterende looptijd van vier jaar voor het bestuursakkoord, is het budget circa 8.000,- per woning. Hiermee kan het CVW de eis meegegeven worden alle woningen die preventief worden versterkt minimaal 2 labelsprongen te laten maken, waarbij de verantwoordelijkheid voor budgettering en uitvoering bij het CVW ligt.
- Veel resultaat binnen de beschikbare middelen kan worden geboekt met een collectieve aanpak. Coöperaties, besparingscollectieven, woningcorporaties kunnen gestimuleerd worden door een toegesneden staffeling van de beschikbare middelen. Daarbij zouden “nul op de meter” concepten als Stroomversnelling en Energiesprong actief aangeboden kunnen worden en kan verbinding worden gevonden met een ondersteuningsstructuur voor lokale energiecoöperaties. Hiervoor is het nodig de schade-eis in de waardevermeerderingsregeling te laten vervallen.
- Veel resultaat is ook te boeken door synergie van regelingen. Het meest voor de hand ligt daarbij het gebruik maken van het energiebesparingsfonds dat in het kader van het SER Energieakkoord is gevormd. De beschikbare subsidie

vanuit de regeling waardevermeerdering zou dan gebruikt kunnen worden om de financieringslasten te dekken, te zorgen voor een collectieve risico-afdekking en organisatie vanuit het CVW. Er ontstaat dan een EsCo achtige constructie, waarbij de bespaarlening kan worden terugbetaald met de gerealiseerde energiebesparing. Aansluiting bij een programma preventief versterken en een actief aanbod vanuit het CVW is dan noodzakelijk, evenals nauwe afstemming met het Ministerie van BZK.

- Een toegesneden aanpak voor woningcorporaties in het gebied. Omdat de interim regeling via Provinciale Staten in het publiek domein is gebracht, kunnen woningcorporaties geen gebruik maken van de regeling waardevermeerdering. Er zou dan sprake zijn van staatssteun. De corporaties in het gebied zijn in het algemeen klein, met een verspreid en verouderd bezit. Er is veel winst te boeken met een gecoördineerd plan van aanpak over de 7 actieve corporaties in het gebied heen, in aansluiting op het Convenant Energiebesparing Huursector. Door een deel van de beschikbare middelen af te scheiden en aan te laten sluiten bij de bijdrage die vanuit het Energieakkoord beschikbaar is voor de huursector, aansluiting te zoeken bij het programma preventief versterken en de herstructureringsopgave van de corporaties zelf, wordt een gecoördineerde aanpak met een hoog ambitieniveau mogelijk. Daarnaast is in de Tweede Kamer een motie Van Veldhoven aangenomen, waarin de Minister wordt opgeroepen 3000 huurwoningen in het gebied energieneutraal te maken. Onduidelijk is of de Minister deze motie wil uitvoeren en er middelen voor beschikbaar wil stellen.
- Bij de interim regeling is een gebrek aan gestructureerde en toegankelijke informatie en voorlichting gebleken, waarin voorzien zou moeten worden. Op dit moment wordt een deel van de 4000,- per woning besteed aan maatregelen die geen besparing opleveren of ineffectief zijn. Ook is er sprake van aanbieders die geen reëel aanbod doen voor dit bedrag. Dit kan gemakkelijk worden ondervangen door een verplichte EPA bij de subsidie-aanvraag te voegen.

Door andere afwegingen in achtereenvolgens de werkgroep waardevermeerdering, de stuurgroep drieslag en de Dialoogtafel is geen van deze adviezen afdoende verwerkt in een concept definitieve regeling waardevermeerdering. Het aanvullende Bestuursakkoord van februari 2015 belegd de verantwoordelijkheid voor de definitieve regeling bij de Overheidsdienst Groningen. Na bezwaar daarover vanuit de Dialoogtafel wordt de definitieve regeling toch vastgesteld door de Dialoogtafel en wel in de vergadering van 21 mei aanstaande. Herijking van de regeling zodat deze past binnen met meerjarige programma van de ODG is daarna niet meer mogelijk (ingrijpen door NCG gewenst?)

- Pilot Wonen 2.0

In de werkgroep waardevermeerdering is besloten een deel van de beschikbare 125 miljoen euro af te scheiden voor een pilot Wonen 2.0. Het gaat daarbij om 100.000 euro voor een procescoördinator en –in beginsel- 4 miljoen euro voor de pilot zelf. Het gaat dan om een pilot waarbij op dorpsniveau decentrale opwekcapaciteit moet worden gerealiseerd, in combinatie met domotica en smart grids. Daarbij kan aansluiting worden gevonden bij de lessen vanuit de pilot Powermatching City Hoogkerk. De pilot komt voort uit de definitieve regeling waardevermeerdering en is dus moeilijk in verband te brengen met het meerjarig programma ODG na 21 mei (ingrijpen door NCG gewenst?).

- Stuurgroep Leefbaarheid

Voor het versterken van de leefbaarheid in de aardbevingsregio is in totaal 85 miljoen euro beschikbaar. Onder dit thema vallen ook de onderwerpen lokale energie, decentrale opwekcapaciteit en smart grids die door de Commissie Meijer zijn geadviseerd. Vanwege allerlei verdelingsvragen in de stuurgroep Leefbaarheid is besloten voor de komende 5 jaar 5 miljoen beschikbaar te houden voor deze onderwerpen. Daarnaast is besloten de energie vooreerst te steken in het opbouwen van lokale energiecoöperaties als basis voor het –in een later stadium te realiseren- opbouwen van decentrale opwekcapaciteit en smart grids. De Natuur en Milieufederatie Groningen is “kartrekker” van het programma energietransitie dat nog in het beginstadium is. Het zou wenselijk zijn het programma energietransitie van de Dialoogtafel in te kunnen passen in het programma van de ODG/ NCG, maar dat kan door een verschil in timing waarschijnlijk niet. (ingrijpen NCG gewenst?). Op dit moment zijn er twee rudimentaire plannen om invulling te geven aan het programma van de Dialoogtafel:

- Een Servicepunt Lokale Energie Aardbevingsregio. Het servicepunt moet de vorming van lokaal initiatief stimuleren, lokale energiecoöperaties adviseren, organisatorische begeleiding bieden en zorgen voor kennisopbouw en netwerkopbouw. Daarnaast zou het Servicepunt middelen beschikbaar moeten hebben om beginnende coöperaties te subsidiëren.
- Een rudimentair plan om asbestdaken van boerderijen te vervangen door zonnepanelen. Als tegenprestatie voor een ruimhartige saneringsregeling zouden de eigenaren van boerenschuren hun dakoppervlak ter beschikking moeten stellen voor opwekking door middel van zon-pv voor lokale energiecoöperaties. Omdat de postcoderoos-regeling, in een dergelijk dunbevolkt gebied, waarschijnlijk niet tot een acceptabele business case leidt, kan wellicht bij de beschikbaarheid van grote oppervlakken een SDE+ zon-pv project gestart worden op gemeentelijk niveau. Het plan is nog niet nader uitgewerkt en binnen de stuurgroep enigszins ondergesneeuwd geraakt.

Economic Board Groningen

Het programma van de Economic Board Groningen kent een aantal maatregelen onder het kopje "Energietransitie". Elementen als energieneutraal bouwen, decentrale energieproductie, zelflevering, lokale energie en smart grids, landen uiteindelijk in de ambitie om de euro's die nu via de energierekeningen weglekken zoveel mogelijk in het gebied te behouden. De maatregelen zijn niet nader uitgewerkt en ook is niet duidelijk op welke wijze wordt aangesloten bij vergelijkbare regelingen en doelstellingen die aan de Dialoogtafel worden behandeld. Wel is duidelijk dat de EBG wil stimuleren, maar niet wil subsidiëren. Het ligt daarmee voor de hand dat EBG zich richt op het bekostigen van planvorming en coördinatie. De EBG heeft proDO consult gevraagd een inventarisatie en analyse te maken van mogelijke stimuleringsmaatregelen door de EBG. Wij hebben daarbij geadviseerd een financieringsconstructie op te zetten voor energiebesparende maatregelen en een lokaal energiebedrijf op te zetten ter ondersteuning van lokale energiecoöperaties. Besluiten zijn nog niet genomen.

SER Energieakkoord

- Bij de Minister en het Ministerie van EZ is meermaals gepleit voor een verbinding aan het SER Energieakkoord. De hiervoor beschikbare middelen, uitvoeringscapaciteit en pilots zouden zoveel mogelijk in Noordoost Groningen kunnen worden ingezet. Het mes snijdt dan aan twee kanten: er wordt een bijdrage geleverd aan het realiseren van Energieakkoord afspraken en het draagt bij aan realisatie van de hiervoor beschreven ambitie voor de aardbevingsregio. Tot op heden is op dit pleidooi niet geacteerd.
- Onder verantwoordelijkheid van het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland (BONN) is voor het Energy Valley gebied een energieagenda gemaakt op basis van het Energieakkoord; Switch. Het doel daarbij is menskracht en middelen in de 4 betrokken provincies te richten op de 5 pijlers van Switch. Eén van de speerpunten van Switch is energiebesparing en decentrale opwekcapaciteit. Ondanks een groot aantal bijeenkomsten en inventarisaties is er nog geen gestructureerd en bruikbaar programma. Ook is er nog weinig bestuurlijke en ambtelijke coördinatie. Het is op dit moment daarom nog niet duidelijk of, en hoeveel middelen de provincie Groningen en de betrokken gemeenten, willen uittrekken voor het realiseren van Switch.
- De VNG ondersteuningsstructuur voor energiebesparing in de gebouwde omgeving wordt in de provincie Groningen gevormd onder regie van de gemeente Groningen. Op dit moment staan er drie offerte-aanvragen uit bij partijen in het veld. Eén voor een Energieloket ,waarin advies voor de gebouwde omgeving particuliere woningen zich moet bundelen, één voor het vormgeven van een campagne en één voor het coördineren van de opgave in de huursector.

- Een ondersteuningsstructuur voor lokale energiecoöperaties wordt al enkele jaren vormgegeven door het Servicepunt Lokale Energie Voorwaarts!, waarin de Provincie Groningen samenwerkt met de Natuur en Milieufederatie, Vereniging Groninger Dorpen, Rijksuniversiteit, Hanzehogeschool, Groninger Energie Koepel en Grunneger Power. Het Servicepunt is beperkt in haar mogelijkheden; afhankelijk van al gevormde initiatieven, advisering beperkt tot eerstelijnsadvies en met een mogelijkheid initiatieven financieel te ondersteunen tot een maximum van 10.000,-.
- Na het sluiten van het Energieakkoord hebben de noordelijke organisaties van ondertekenende partijen een Bespaarakkoord Noord gesloten om invulling te geven aan energiebesparing in Noord-Nederland. Partijen die betrokken waren bij het Bespaarakkoord zijn VNO-NCW Noord, MKB Noord, Bouwend Nederland Noord, de Vereniging SLIM Wonen met Energie en de noordelijke milieufederaties. Doel van het bespaarakkoord was een gecoördineerde en ambitieuze inzet op energiebesparing in de particuliere- en huursector en het mkb. Door gebrek aan mogelijkheden tot voorfinanciering, is het plan niet tot uitvoering gekomen. Elementen van het plan zijn in onze optiek waardevol. Het gaat dan om:
  - Bundeling van de vraag door het ondersteunen van collectieven op wijk-, buurt-, of straatniveau. Campagne-activiteiten die aansluiten bij lokale energiecoöperaties, investeringen van woningcorporaties en gemeentelijk vastgoed. Bundeling aan de aanbodzijde via SLIM consortia die gezamenlijk in staat zijn een totaalconcept te bieden dat past op het (gebundelde) aanbod. Aangeboden worden labelsprongen i.p.v. losse maatregelen. Begeleiding en ontzorging, matchen vraag en aanbod, door middel van een energiecoach.
  - De vorming van Energy Service Company's voor de gebouwde omgeving particulieren. Maatregelen worden doorgerekend, gefinancierd en uitgevoerd door de EsCo. Het fee van de EsCo, terugbetaling van en rente op de financieringssom gebeurt door de gerealiseerde besparing op de energierekening.
  - De vorming van EsCo's per bedrijventerrein. Het in beeld brengen en matchen van warmte-vraag en warmte-aanbod per bedrijventerrein, het ontwikkelen en voorfinancieren van een warmte-infrastructuur, het realiseren van decentrale opwekcapaciteit en infrastructuur op bedrijventerrein-niveau, het voorfinancieren van besparingsmaatregelen. Betaling van de EsCo door middel van een fee, terugbetaling van financiering door gerealiseerde besparingen. Coördinatie met omgevingsdienst en groene registers van gemeenten in verband met het handhavingsbesluit.

Gemeente Groningen

Sinds circa vijf jaar werkt de gemeente Groningen met het ambitieuze plan om in 2035 energieneutraal te zijn; Groningen geeft Energie! De helft van de opgave moet worden gerealiseerd door besparing en de andere helft van de opgave door het realiseren van decentrale opwekcapaciteit, lokale energiecoöperaties en zelflevering.

De stand van zaken is het volgende:

- De oprichting van een warmtebedrijf, waaronder een tweetal projecten: het koppelen van WKO's van overheidskantoren tot een warmte/ koudenetwerk, en het gebruik maken van geothermie (er ligt een warmwaterbel onder de stad die vanuit het Zerniketerrein wordt aangeboord en gedistribueerd door Waterbedrijf Groningen)
- Groninger Energy Service Company (GresCO) richt zich op investeringen in besparing voor gemeentelijk en particulier vastgoed, maar dienstverlening kan zich verbreden.
- Steun Grunneger Power door opdrachtverlening; Grunneger Power is in de gelegenheid gesteld op wijk- en buurtniveau projecten te initiëren en uit te voeren, zowel voor collectieve besparingsprojecten als coöperatieve zon-pv projecten.
- Eerste Hulp bij Energiebesparing (EHBE): loket voor advies en voorlichting, campagne-activiteiten en digitale advies-producten.
- Plannen voor grootschalige zonne-weides en windenergie zijn uitgewerkt, maar stuiten vooralsnog op provinciaal ruimtelijk beleid.
- Productie biomassa op leegstaande bedrijventerreinen.
- Vergistingsinstallatie Suikerunie.
- Power Matching City Hoogkerk; pilot met smart grids, domotica, mini wkk's.
- Nieuw Lokaal Akkoord: afspraken en afstemming besparing in de huursector.

De initiatieven van de Gemeente Groningen lenen zich deels voor uitbreiding naar de aardbevingsregio, waardoor een betere schaalgrootte en efficiëntie kan worden bereikt.

Lokale Energiecoöperaties

- De sociale structuur en de cultuur van de aardbevingsregio leent zich uitstekend voor de vorming van lokale energiecoöperaties. Ook de wens tot vermindering van gasproductie te komen leidt tot het zoeken naar alternatieven. Op dit moment zijn er 18 lokale initiatieven in de 9 (of 11) aardbevingsgemeenten. Gegroepeerd rond collectieve energiebesparing, groen gas of warmte (biomassa of mestvergisting), of collectieve zon-pv.
- In de stad Groningen is Grunneger Power actief als 1 van de sterkste landelijke energiecoöperaties. GP heeft de bereidheid de activiteiten –al dan niet op basis van lokale afdelingen- uit te breiden naar het Ommeland.

- Al enkele jaren is er een ondersteuningsstructuur voor advies en kennisopbouw van lokale energiecoöperaties: Servicepunt Lokale Energie Voorwaarts! (Provincie Groningen, Groninger Dorpen, Grunneger Power, GrEK, RuG, Hanzehogeschool). Het activiteitsniveau en de verbondenheid met lokale initiatieven vanuit het Servicepunt is een punt van zorg. Kritische evaluatie is nodig.
- Sinds een tweetal jaren is de Groninger Energie Koepel (GrEK) actief voor ondersteuning en praktische begeleiding van aangesloten lokale energiecoöperaties. Het vertrouwen in de GrEK is een punt van zorg, waarbij de commerciële gebondenheid aan de NLD onder de loep moet worden genomen.
- Sinds een tweetal jaren is ook NLD actief; een noordelijk energiebedrijf ten behoeve van het programma-management van lokale energiecoöperaties. NLD heeft een leveringsvergunning, waardoor zij zich ook na het vervallen van de White Label constructie kan blijven manifesteren als coöperatieve maatschappelijke onderneming. Het vertrouwen bij een aantal coöperaties is geschaad door een ongunstige winstdelingsregeling en de neiging op commerciële basis klanten te werven buiten de coöperaties. Ook het functioneren van de NLD behoeft kritische beschouwing.
- Veel lokale energiecoöperaties in de aardbevingsregio stranden in de planfase. Er ontstaat veel frustratie door belemmerende regelgeving, de complexiteit van het onderwerp en in sommige gevallen door (te) restrictief ruimtelijk beleid van de provincie en van gemeenten. Doordat het om dunbevolkt landelijk gebied gaat, met een relatief hoog aantal ondernemers en zzp-ers, leidt de postcoderoos-regeling in geen enkel geval tot een rendabel business-model. Zelflevering (of leveringscapaciteit in eigendom bij een boerenbedrijf) is in vrijwel alle gevallen gunstiger dan collectieve organisatie. Experimenteeruimte, bijvoorbeeld een pilot onder de wet STROOM, kan een belangrijke bijdrage leveren, maar vraagt om uitgewerkte plannen die niet beschikbaar zijn.
- LTO Noord heeft ambitieus beleid waar het gaat om decentrale opwekcapaciteit. De ambitie is om het boerenbedrijf het middelpunt te laten zijn van lokale energiecoöperaties op dorps- of gemeentelijke schaal, voor zover die coöperaties investeringsmogelijkheden hebben. Voorbeelden waarnaar wordt verwezen bevinden zich vlak over de grens in Duitsland. LTO Noord heeft nog niet de kennis en slagkracht kunnen ontwikkelen om deze ambitie om te zetten in werkbare plannen van aanpak en ziet hier een taak voor de Dialoogtafel.
- Bij Groningen Seaports wordt gewerkt aan het ontwikkelen van 'havenschap utilities': uitwisseling van restwarmte vanuit de chemische industrie en energiecentrales, de vorming van een EsCo voor de chemische industrie in Delfzijl, een intern leidingnetwerk voor distributie van (groen) syngas. Het zou waardevol zijn te bezien of het mogelijk is restwarmte te distribueren naar de nabij gelegen steden Delfzijl en Appingedam. Uitbreiding van de

restwarmtenetwerken zijn relatief eenvoudig nadat de initiële investering is genomen.

Met vriendelijke groet,
proDO consult

5.1.2e

en

5.1.2e